

Проф. д-р Снежана Начева

СТ А Н О В И Щ Е

В изпълнение на възложеното ми изготвяне на становище със Заповед №РД 38-598/25.09.2017г. , на основание чл.4 от ЗРАС в РБ, чл.57 от ПП на ЗРАС в РБ и чл. 109 от ПУРПНСЗАД в СУ “Св. Кл. Охридски”, в качеството на член на научно жури за провеждането на конкурс по професионално направление 3.6 /Конституционно право/, обявен в ДВ. бр.62 от 1.08.2017г., предлагам на вниманието на уважаемото научно жури следното:

1. Фактология по процедурата досега.

Конкурсът е обявен от Софийския университет “Св. Кл. Охридски”. В срок са подадени изискуемите документи за участие от един кандидат – Наталия Василева Киселова, юрист с образователна и научна степен “доктор” по научната специалност 05.05.06 “Конституционно право на РБ” - главен асистент в катедра “Конституционноправни науки” при Юридическия факултет на Софийския университет, с 14 годишен общ юридически стаж. Представен е списък на публикациите за участието в този конкурс, авторска справка за приносния характер на трудовете, уверение и справка от Университетската библиотека за цитиранията в правната литература.

В срок са осъществени и последващите процесуални действия по допускане до участие в конкурса, определяне на състава на научното жури по провеждането му, неговото конституиране, както и предоставянето ми на документацията по конкурса и връчването на съответната заповед на Ректора на Софийския университет.

Досега процедурата по конкурса протича законосъобразно при изискуемите условия и съобразно изискуемия ред, уредени в закона и подзаконовите актове по материята за развитието на академичния състав.

2. Автобиографични данни за кандидата.

След дипломиране в ЮФ на СУ през 2001г. и стажа за юридическа правоспособност през 2002г., през периода 2003-2006г. Киселова е редовен докторант в ЮФ на СУ с дисертационна тема “Парламентарен контрол”, защитена през 2008г. , за което и е присъдена научната и образователна степен “Доктор”. От 2005г. тя последователно е асистент /2005-2008г./, старши асистент /2008-2009г./ и главен асистент от 2009г. Била е и научен секретар на ЮФ на СУ /2011-2012г./ и преподавател в Академията на МВР по дисциплините “Конституционно право” и “Организация на правозащитните институции” .

Както повечето членове на катедрата “Конституционноправни науки”, Киселова е имала отговорни професионални ангажменти в сферата на практическата реализация на Конституционното право като съветник по правни въпроси /2012-2016г./, а по късно /2016-2017г./ като секретар по правните въпроси на Президента на Републиката, държавен експерт в Дирекция “Съвет по законодателството” при Министерството на правосъдието /2010-2012г./, член на Общинска изборителна комисия – Казанлък /2003-2007г./

Така наред с академичните познания и преподавателските умения в сферата на конституционноправната материя тя има своя опит и принос, от въпросните административни позиции, в практическата реализация на Конституционното право в един изключително интересен и динамичен период от обществено политическия ни живот, богат на конституционноправна казуистика.

3. Публикации, представени за участие в конкурса, по които ще бъде изразено становище

Предвид преподавателските ангажменти на Киселова с двусеместриална задължително изучавана учебна дисциплина, както и професионалните ѝ ангажменти във високи нива на държавната администрация, съм впечатлена от обема на представената за участие в този конкурс научно-изследователска продукция – една монография /427стр./ и 19 статии, публикувани след 2008г. в правната периодика или в научни сборници. Част от статиите са относими към темата и съдържанието на монографичното изследване. Но те дават представа за оформянето и развитието на тезата и предметното съдържание, както и носят свое

обособено съдържание, с което биха удовлетворили и проявен интерес към всяка от тях по отделно. Макар и включени в монографията – изцяло или частично, анализирайки я, ще си позволя да оценя и някои техни самостоятелни достоинства.

Другите статии по значими конституционноправни въпроси, самостоятелно или съответно групирани, ще бъдат предмет на това становище.

A/ Монографията „Политически права на българските граждани”, изд. „Сиела”, С., 2017г. е замислена и реализирана като богата панорама на обособени като основни права на човека и гражданина по отношение на политиката, видени в тяхното историческо зараждане и развитие като сфера на взаимодействие на право, морал и политика, изкристализирали в процеса на развитие на политическата теоретична мисъл / въведение и глава първа /, политически права на гражданина и конкретно на българския гражданин, разгледани като основни с аргументация за влаганя смисъл в това отграничаване от други индивидуални права, с отчитане на модерните държавноправни възгледи в това разбиране и обособяването им като сложен правен институт, осигуряващ правни възможности за участие на българските граждани при вземането, осъществяването и контрола върху политическите решения / глава втора/, както и е изведена принадлежността на тези права и към конституционноправния статус на личността.

Същността на основните политически права се осмисля в институционалната им взаимовръзка с гражданството, принципите на конституционния статус на гражданина и гаранциите за тяхната защита.

Предложената в глава втора класификация на основни права е самостоятелен предмет на глава трета, където всяко от петте права е разгледано в самостоятелен параграф с неговите специфични особености в българската конституционна система.

Изрично е предложена и мотивация защо са възпроизведени в класификацията утвърдени вече политически права и в тяхната систематизация като поредност е изведен критерий за това – относителното значение и роля на първото от тях като предпоставка за осъществяване на другите политически права.

Направените предложения *de lege ferenda* заслужават вниманието на законодателя, а динамиката на политическите процеси привнася допълнителна

актуалност на политическите права, които често раждат и нови социални практики, заслужаващи научно изследователско внимание и анализ.

Идеята, изложена на стр.150 за обособяване на политическите права като отрасъл на съвременното право е достатъчно провокираща, но тя във всички случаи изисква отчитане и задълбочен анализ и на свободите, които в монографията са маркирани, без да се навлиза в тяхната специфика, напомняне за която продължава да бъде и различното им понятийно обозначение.

Финализиращата част, озаглавена “Вместо заключение” е богата не толкова с обобщенията, колкото с отварянето и въвеждането на нова, свързана с вече разгледаната проблематика.

С така изградената теза относно предмета на изследването, поднесено в така изградената структура и с така възприетата методика за въвеждащ историко правен и сравнително правен преглед на политическите права като група, но и на всяко от петте политически права, балансирайки между изискването за пълнота на изложението и избягване на повторения, монографията “Политически права на българските граждани” е първо цялостно изследване, издържано в конституционноправен аспект, което му придава приносен характер. Политологията, ненатрапчиво поднесена, присъства и неизбежно се проектира на места в анализа и изводите, без да отнема конституционноправни характер на изследването.

Едновременно с това не мога да отмина информационно-инструктивния тон, който се прокрадва в съдържателното и стилистично издържано изложение. Категоричността на нерядко употребяваното „трябва” или „следва” би могла да повлияе на читателя, вече придобил убеждение за среща с високо научна литература. Очевидно е, че Киселова често „запознава” по-цялостно със съответната правна уредба и с това прави от монографията и добра основа за цялостен лекционен курс, в който информационният елемент е неизбежен. Това е разбираемо, но не и по отношение на инструктивния тон.

Убедена съм, че по-силното присъствие на емпиричен материал и относими статистически данни във връзка с политическата практика при реализацията на политическите права би направило още по-мотивирани направените

предложения за изменение или допълнение на закони по тази материя. Доколкото ги има, те се губят в монографичната обемна наситеност, а понякога и чрез извеждането им под черта.

В този смисъл, по-резултатни са обособените като статии части. Всяка от тях е сполука не само като логическо структуриране и предметност на конкретното съдържание, но включително и като езикова стилистика. Споделям и ясно изведените приноси в резюметата на статиите с номера 8, 9, 10,11,17,18.

Б/Съществени проблеми на съвременния конституционализъм, включително и в българския му вариант, са теми на самостоятелни статии или научни съобщения и изказвания в конференции, съответно номерирани 2, 3, 4, 6, 7, 12, 13, 14, 15, 16, към които прибавям и 19.

Парламентаризмът, парламентът и изборното законодателство в различни тематични аспекти са предмет на статиите с номера 2, 4, 12, 14 и 15 . Статия 2 предлага много добър аналитичен преглед на изборното законодателство у нас в периода 1879-1946 година. Доколкото и днес Р България продължава да търси своята адекватна избирателна система за избирането на парламент, тази статия е част от пъзела, чието подреждане може и да ни ориентира в намирането на задоволителен за нашето съвремие вариант, в което виждам и приноса в поредното провокиране на размисъл за този избор и с аргументи от историята. В статия 4 са анализирани основни понятия като „мандат” и „пълномощия”, отнасящи се както до самия представителен орган, така и до отделния народен представител, като са проследени различните основания за предсрочното им прекратяване, придружени с конкретни предложения за целесъобразни промени в съответната уредба . Статии 14 и 15, посветени на Министерския съвет, дообогатяват представата за една съществена страна на българския парламентаризъм, особено в етапа на т.н. рационализиран парламентаризъм, не само чрез проследяване на процедурата по избирането на правителството според Конституцията от 1991г., но и чрез възпроизвеждането и на направени вече в правната ни литература предложения за продължаване на процеса на рационализиране , към които се приобщава и Киселова, наред със своите предложения. Статия 12, изследваща режимите на конституционните ревизии според Конституцията от 1991година – глава девета,

въвеждаща два режима с различни субекти и различен обем и характер на правомощия, осъществими от учредителна власт или от учреден парламент, сполучливо анализира този хибриден български модел, вече припознат в научната литература като отклонение от традиционния парламентаризъм, но преценен за целесъобразен от ВНС преди 26 години, който продължава да изпълнява предназначението си.

Тук, след проследяване на четири поредни конституционни ревизии, са формулирани много добре изводи за необходимостта от отговорното отношение към всяка конституционна реформа. Статии 6 и 16 изследват теоретични проблеми на конституционализма в неговия съвременен български вариант със съществени практически последици. Това са основните начала, носители на духа на Конституцията, както и някои характерни особености на българския конституционен модел. Това са и любими теми, към които конституционалистите често се връщат с благородната амбиция да проникнат в нови пластове на същността на изведени вече характеристики или да изведат нови. В случая Киселова предлага нова класификация на основните начала през призмата на общите принципи на правото, общите конституционни принципи за различните системи и специфичните за всяка от тях. Едновременно с това тя извежда на самостоятелна водеща позиция правата на личността, нейното достоинство и сигурност като върховен принцип, за какъвто е провъзгласен в Преамбюла на Конституцията от 1991 година.

Обособявам в група статии 3, 5 и 19, имащи за предмет конфликта на интереси, конституционните конфликти, както и избягването или преодоляването им чрез инструментариума на правото. В статия 3 конфликтът на интереси е разгледан в съвременния му дискурс чрез конституционализацията на несъвместимости, ограничения и забрани и специална регулация, както и на последиците от нарушаването на тези норми, установимо от Конституционния съд, от общите съдилища и от специализиран съд. Изразена е и загриженост относно реалното приложение на новопрети закони, целещи недопускане или поне ограничаване до степен на обществена поносимост на случаите на конфликт на интереси в политическата практика. В статия 5 са изведени и анализирани конституционни конфликти, разрешими чрез процедури, предвидени в

Конституцията. Самите конфликти са класифицирани в три групи, към всяка от които има повишена социална чувствителност, особено осезаема и остра при реализацията на политическия процес. Тук ще отнеса и статия 19 с нейното научно-есеистично звучене в този формат. Свободата като ценност и срещата или сблъсъка ѝ с политиката и правото, както и на политиката с нравствеността, са потърсили друго измерение, в което политическите права на гражданите са сфера на взаимодействие на правото, морала и политиката дори на фона на конфликт на интереси или на разпределение на блага. Като че ли многоаспектността на политическите права тук е отразена в най-широк мащаб. Те са изведени в сферата на интердисциплинарността, достигайки или връщайки се към хуманното измерение на държавната власт и политиката. И то в съвременния свят, в който „реализацията на политическите права на гражданите е основен способ за постигане на мирно, неконфликтно функциониране на обществото”. Или би трябвало да бъде.

Озаглавена „Динамиката на взаимоотношенията между държавния глава и Народното събрание в Конституцията на Р България от 1991 г.” статия 13 е своеобразна пресечна точка на съществени и значими конституционни проблеми – спецификата на българския конституционен модел на парламентаризъм, специфика на президентската институция, специфика на взаимоотношенията между тях в конституционната рамка, зависима и от съотношението на силите в политическия триъгълник на властта, и от парламентарното мнозинство, и от личността на президента.

В статия 7 са открити и анализирани конституционните аспекти на академичната автономия. Наред със сравнително правните моменти, достъпа до висше образование, свободата на научното творчество, анализът на образование и наука и университетската автономия като основополагащ принцип на модерния университет, са разгледани и проблеми и предизвикателства пред образованието, науката и университетите у нас, видени не само с очите на конституционалист-изследовател, но и на университетски преподавател.

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Въз основа на аналитичния прочит на представените за участие в този конкурс научни публикации, както и на личните ми впечатления от преподавателската дейност, осъществявана от Киселова до 2010 година, по съвест и убеждение изразявам мотивираното и с гореизложеното становище, че Наталия Василева Киселова отговаря на правно установените изисквания за заемане на академичната длъжност „Доцент” и предлагам на уважаемото научно жури да направи предложение пред ЮФ на Софийския университет за това, съобразно и в изпълнение на Закона за развитието на академичния състав в Р България, Правилника за приложението му и съответния правилника на СУ „Св. Кл. Охридски”.

9 ноември 2017г;

С уважение и колегиално:

Проф.Сн.Начева